

การพัฒนาแบบวัดความเหนื่อยหน่ายของครูประถมศึกษา

นางสาวไศภิต พุดมขาว

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-639-027-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

23 พ.ค. 2544

117900666

A DEVELOPMENT OF THE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS' BURNOUT SCALE

Miss Sopit Putkhao

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Educational Research
Department of Educational Research**

Graduate School

Chulalongkorn University

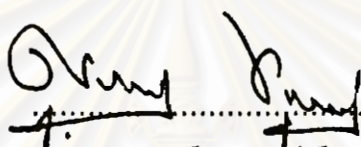
Academic Year 1997

ISBN 974-639-027-9

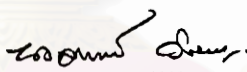
หัวข้อวิทยานิพนธ์   การพัฒนาแบบวัดความเหนื่อยหน่ายของครูประถมศึกษา
โดย   นางสาวโคกิต พุฒขาว
ภาควิชา   วิจัยการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

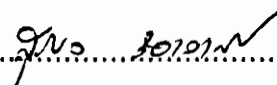

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พวงแก้ว ปุณยกนก)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

โคกิต พุฒขาว : การพัฒนาแบบวัดความเหนื่อยหน่ายของครูประถมศึกษา'

(A DEVELOPMENT OF THE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS' BURNOUT SCALE)

อ.ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ดร. อุทุมพร จามรมาน , 168 หน้า. ISBN 974-639-027-9.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบวัดความเหนื่อยหน่ายของครูประถมศึกษาให้มีความเชื่อถือได้ แบบวัดความเหนื่อยหน่ายที่สร้างขึ้นมีรูปแบบการวัด 2 รูปแบบ คือ แบบตรวจสอบรายการ จำนวน 7 ข้อ และ แบบเลือกตอบ จำนวน 25 ข้อ กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครูประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 จำนวน 509 คน ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาคุณภาพของแบบวัด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แบบวัดความเหนื่อยหน่ายมีความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในของตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการ และของตอนที่ 2 แบบเลือกตอบ มีค่าเท่ากับ .3024 และ .9415 ตามลำดับ
2. แบบวัดความเหนื่อยหน่ายมีความตรงเชิงจำแนกจากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ตอบเหนื่อยหน่ายมากและกลุ่มที่เหนื่อยหน่ายน้อยพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
3. แบบวัดความเหนื่อยหน่ายมีความตรงเชิงโครงสร้างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบคือ ความอ่อนล้าทางอารมณ์ ความอ่อนล้าทางร่างกาย ความรู้สึกตกต่ำ และความรู้สึกขัดแย้งจากงาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า โมเดลการวัดความเหนื่อยหน่ายมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... ศึกษาศาสตร์
สาขาวิชา ..... ศึกษาศาสตร์
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

3971909327 MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD: ELEMENTARY SCHOOL TEACHER / BURNOUT SCALE

SOPIT PUTKHAO : A DEVELOPMENT OF THE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS'

BURNOUT SCALE. THESIS ADVISER : PROF. UTUMPORN JAMORNMAN, Ph.D. 168 pp.

ISBN 974-639-027-9.

The purpose of this study was to develop the elementary school teachers' burnout scale. The developed test consisted of 2 parts measuring 2 dimensions of burnout. The checklist part consisting of 7 items was constructed to measure the behavioral dimension and the multiple-choice part consisting of 25 items was constructed to measure the feeling dimension. The 509 elementary school teachers from the educational region six were the samples. The results were as follows:

1. The internal consistency of the developed test of the first and second part was .3024 and .9415 respectively.
2. The discriminant validity of the developed test analyzed by testing difference of mean scores between high and low burnout teacher groups was significantly different at .01 level.
3. The construct validity of the developed test analyzed by using exploratory factor analysis approach showed 4 factors. These 4 factors were Emotional Exhaustion, Physical Exhaustion, Depression and Frustration from work. The four-factor model was confirmed by the confirmatory factor analysis.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา..... ศึกษาศาสตร์

สาขาวิชา..... ศึกษาศาสตร์

ปีการศึกษา..... 2540

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ ด้วยความเมตตากรุณาจาก ศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษาและแนะนำที่เป็นประโยชน์ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ พวงแก้ว ปุณยกันก และ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อนุเคราะห์ทุนอุดหนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ชาติรี ธรรมสุรส ที่กรุณาให้คำแนะนำในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขแบบวัดความเหนื่อยหน่าย ตลอดเวลาช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ธวัชณ์ แสนสุข ที่ให้คำแนะนำในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบคุณเรืออากาศเอกหญิงสาธุพร พุฒขาว และคุณโคภิน พุฒขาว ที่ให้ความช่วยเหลือในการสืบค้นข้อมูล ให้คำแนะนำทางด้านจิตวิทยา และเป็นกำลังใจ ให้แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ภาควิชาวิจัยทุกท่านที่ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ให้ผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

ท้ายสุดขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ที่คอยดูแลเอาใจใส่เป็นกำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนในการศึกษาของผู้วิจัยอย่างดียิ่งตลอดมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภาพ.....	ญ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	1.1 ความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
	1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
	1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
	1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
2	วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง.....	8
	2.1 ความหมายของความเหนื่อยหน่าย.....	8
	2.2 การวัดและเครื่องมือวัดความเหนื่อยหน่าย.....	23
	2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	29
	2.4 โปรแกรมคอมพิวเตอร์ BIGSTEPS.....	35
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
	3.1 การสร้างแบบวัดความเหนื่อยหน่าย.....	40
	3.2 การศึกษาคุณภาพของแบบวัด.....	48
	3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	48
	3.4 การทดลองใช้แบบวัด.....	53
	3.5 การนำแบบวัดไปใช้จริง.....	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	78
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบวัดตอนที่ 1.....	79
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแบบวัดตอนที่ 2.....	84
4.3 ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัด.....	95
4.4 คู่มือการใช้แบบวัดและเกณฑ์ปกติ.....	120
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	132
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	133
5.2 อภิปรายผล.....	135
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	137
รายการอ้างอิง.....	138
ภาคผนวก.....	142
ภาคผนวก ก.....	143
ภาคผนวก ข.....	155
ภาคผนวก ค.....	160
ภาคผนวก ง.....	162
ภาคผนวก จ.....	164
ภาคผนวก ฉ.....	165
ภาคผนวก ช.....	166
ภาคผนวก ซ.....	167
ประวัติผู้เขียน.....	168

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สาเหตุของความเหนื่อยหน่ายจากคำจำกัดความของผู้วิจัยแต่ละท่าน.....	10
2 สรุปอาการของความเหนื่อยหน่ายตามคำจำกัดความของผู้วิจัยแต่ละท่าน.....	10
3 อาการของความเหนื่อยหน่ายที่สอดคล้องกัน.....	12
4 อาการ และ ความถี่ ของความเหนื่อยหน่ายในแต่ละกลุ่ม.....	21
5 เนื้อหาที่วัดความเหนื่อยหน่าย.....	41
6 จำนวนข้อกระทง และ ร้อยละ ในแต่ละด้านของแบบวัดความเหนื่อยหน่าย.....	44
7 โครงสร้างเนื้อหา จำนวนข้อกระทง เลขที่ข้อกระทง และ รูปแบบการวัด.....	45
8 จำนวน ประชากรจังหวัด ประชากรครูประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6	49
9 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	49
10 จังหวัด และ อำเภอ ที่ทำการสุ่มจากเขตการศึกษา 6.....	51
11 จังหวัดที่สุ่ม จำนวนตัวอย่างที่สุ่ม	51
12 จังหวัด อำเภอ โรงเรียนที่สุ่ม และ จำนวนตัวอย่าง.....	52
13 คะแนน และ เวลา ในการตอบแบบวัด จากการทดลองใช้ครั้งที่ 1.....	54
14 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดความเหนื่อยหน่ายตอนที่ 1.....	57
15 คะแนนรวมและความถี่ของผู้ตอบแบบวัดตอนที่ 1.....	58
16 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดความเหนื่อยหน่าย ตอนที่ 2.....	59
17 คะแนนรวมและความถี่ของผู้ตอบแบบวัดตอนที่ 2.....	60
18 การวิเคราะห์คุณภาพรายข้อของแบบวัดความเหนื่อยหน่ายตอนที่ 1.....	61
19 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ในการตอบแบบวัด ตอนที่ 1 ของกลุ่มที่มีความเหนื่อยหน่ายสูงและกลุ่มที่มีความเหนื่อยหน่ายต่ำ.....	62
20 การวิเคราะห์คุณภาพรายข้อของแบบวัดความเหนื่อยหน่ายตอนที่ 2.....	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
21 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ในการตอบแบบวัด ตอนที่ 2 ของกลุ่มที่มีความเหนื่อยหน่ายสูงและกลุ่มที่มีความเหนื่อยหน่ายต่ำ.....	65
22 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ กับ คะแนนรวม ของแบบวัดความเหนื่อยหน่าย ตอนที่ 1.....	67
23 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ กับ คะแนนรวม ของแบบวัดความเหนื่อยหน่าย ตอนที่ 2.....	68
24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมตอนที่ 1 กับ คะแนนรวมตอนที่ 2.....	69
25 ค่าความเที่ยง และ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด.....	70
26 แผนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
27 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดตอนที่ 1.....	79
28 จำนวนข้อที่เลือก จำนวนผู้ตอบแบบวัดตอนที่ 1.....	80
29 การวิเคราะห์รายข้อของแบบวัดตอนที่ 1.....	82
30 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ กับ คะแนนรวม ของแบบวัดความเหนื่อยหน่าย ตอนที่ 1.....	83
31 การกำหนดน้ำหนักคะแนนตัวเลือกตอบด้วยวิธีอาร์เอสเอ็มใน แบบวัดความเหนื่อยหน่ายตอนที่ 2.....	84
32 ผลการวิเคราะห์การคัดเลือกผู้ตอบที่เหมาะสมจากคะแนนการตอบแบบวัด ความ เหนื่อยหน่ายตอนที่ 2.....	86
33 ผลการวิเคราะห์การคัดเลือกข้อกระทงที่เหมาะสมจากคะแนนการตอบ แบบวัดความ เหนื่อยหน่ายตอนที่ 2.....	87
34 ค่าสถิติพื้นฐานของแบบวัดความเหนื่อยหน่ายตอนที่ 2	88
35 การวิเคราะห์รายข้อของแบบวัดตอนที่ 2.....	91
36 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อ กับ คะแนนรวม ของแบบวัดความเหนื่อยหน่าย ตอนที่ 2.....	93

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
37 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมตอนที่ 1 กับคะแนนรวมตอนที่ 2.....	94
38 ค่าความเที่ยง และ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด จากการนำแบบวัดไปใช้จริง.....	95
39 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ของกลุ่มผู้ตอบ ที่เหนื่อยหน่ายมากและกลุ่มผู้ตอบที่เหนื่อยหน่ายน้อยทั้งสองตอน.....	96
40 องค์ประกอบที่ 1 ความอ่อนล้าทางอารมณ์.....	98
41 องค์ประกอบที่ 2 ความรู้สึกตกต่ำ.....	99
42 องค์ประกอบที่ 3 ความรู้สึกขัดแย้งจากงาน.....	100
43 องค์ประกอบที่ 4 ความอ่อนล้าทางร่างกาย.....	101
44 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความอ่อนล้าทางอารมณ์.....	106
45 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความรู้สึกตกต่ำ.....	109
46 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความรู้สึกขัดแย้งจากงาน.....	112
47 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความอ่อนล้าทางร่างกาย.....	115
48 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันที่สองของความเหนื่อยหน่าย.....	119

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 การแจกแจงความถี่ของคะแนนความเหนื่อยหน่ายตอนที่ 1 จากการทดลองใช้ครั้งที่ 2.....	58
2 การแจกแจงความถี่ของคะแนนความเหนื่อยหน่ายตอนที่ 2 จากการทดลองใช้ครั้งที่ 2.....	60
3 การแจกแจงความถี่ของคะแนนความเหนื่อยหน่าย ตอนที่ 1 จากการนำแบบวัดไปใช้จริง.....	81
4 การแจกแจงความถี่ของคะแนนความเหนื่อยหน่าย ตอนที่ 2 จากการนำแบบวัดไปใช้จริง.....	90
5 โมเดลการวัดความเหนื่อยหน่ายสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่สอง โดยใช้โปรแกรมลิสเรล(BIGSTEPS).....	103
6 โมเดลการวัดความเหนื่อยหน่ายสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่สอง โดยใช้โปรแกรมลิสเรล(CTT).....	104
7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความอ่อนล้าทางอารมณ์.....	107
8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความรู้สึกตกต่ำ.....	110
9 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความรู้สึกขัดแย้งจากงาน.....	113
10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลความอ่อนล้าทางร่างกาย.....	116
11 โมเดลความเหนื่อยหน่ายสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง โดยใช้โปรแกรมลิสเรล.....	117